

Pospíšil, Ivo

Ročenka olomouckých rusistů

Opera Slavica. 1996, vol. 6, iss. 3, pp. 66-67

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116506>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Ročenka olomouckých rusistů

Rossica Olomucensia XXXIII (za rok 1994). Ročenka katedry rusistiky na Filozofické fakultě Univerzity Palackého, Olomouc 1995.

Již 33 let vychází v Olomouci rusistická ročenka; samotná rusistika dnes tvoří autonomní součást většího celku - katedry slavistiky. Kromě personálií (sedmdesátiny prof. Rudolfa Zimka) a kroniky shrnující stav olomoucké rusistiky, účast olomouckých rusistů na mezinárodních konferencích u nás i v zahraničí, doktorandská studia a roční bibliografii, najdeme zde několik česky nebo rusky psaných prací literárněvědných, jazykovědných a metodických.

Specifikem olomoucké literárněvědné rusistiky bylo a zůstává kontaktologické studium česko-ruské: potvrzuje to i úvodní stat' Vladimíra Kostřici *Román I. F. Kallinikova Mnichové a ženy a jeho ohlas v době nové kritice*. Připomíná se tu činnost ruského emigranta Iosifa Fjodoroviče Kallinikova (1890-1934), který žil až do své předčasné smrti v Československu. Jeho román *Mošči* (čes. *Ostatky svatých*, v překladu Mnichové a ženy) vyšel zásluhou A. Voronského a M. Gorkého v SSSR v letech 1925-1926. Kostřica sleduje peripetie reakcí tehdejší sovětské kritiky od uznalého ocenění po ideologické odsouzení. Dokumentárním přínosem Kostřicovy studie je také upozornění na Kallinikovův milostný vztah ke K. Kacařířkové a na jeho korespondenci (jak autor uvádí, osm Kallinikovových dopisů mu zpřístupnila paní Květoslava Michálková, rozená Kacařířková, roč. 1911, učitelka hudby v Hranicích na Moravě). Sám Kallinikov v dopise K. Kacařířkové, jak uvádí Kostřica, si nejvíce cenil právě zmíněného románu a pak své práce o Tolstém (jde o vynikající knihu *Lev Tolstoj - tragédie sexuální*, Symposion, Praha 1931); snad to byla jen náhoda, ale v brněnských knihovnách se tato Kallinikova práce půjčovala i

v letech tzv. normalizace.

Zatímco se naše rusistika začala v posledních letech vracet k moderně, Miroslav Zahradka drobnohledně zkoumá českou recepci M. Gorkého na počátku století a objevuje souvislosti, které krok za krokem bortí černobílé představy o zásadním rozporu modernistické a realistické poetiky a o čtenářské perpeccii jeho děl, z nichž *Život zbytečného člověka*, *Zpověď* a *Městečko Okurov* stály a stojí poněkud stranou zájmu světové rusistiky.

Poznámky Zdeňka Pechala *Literární druhy a žánry* řečené in margine přednášek z teorie literatury jsou koncizní a mají podle mého soudu spíše sondážní charakter, zvláště když si uvědomíme šíři a hloubku současné genologie, která se nyní rozvíjí nejen v Německu, Polsku (na fenomenologické bázi), Maďarsku, Rusku, na Slovensku a u nás, ale překvapivě také v anglosaských zemích orientovaných dosud spíše empiricky (spor o to, zda existují žánry jako takové, se někdy na základě filozofické analogie nazývá "sporem nominalistů s realisty"). Z tohoto hlediska by ve výkladu jednotlivých koncepcí neměly chybět středověké, renesanční a klasicistické poetiky, německé a anglické teorie literatury 19. století, Wellkova a Warrenova Teorie literatury (1949; ruský překlad již vyšel, v roce 1996 pravděpodobně vyjde i český překlad) a Wellkovy Dějiny literární vědy, P. Hernádi, S. Skwarczyńska, A. Fowler, W. V. Ruttkowski, ale i badatelé čeští a slovenští, z nichž někteří věnovali genologii a žánrové problematice rozsáhlé monografie, nemluvě o Slovníku literárních žánrů, který vychází již řadu let na pokračování v časopise *Zagadnienia* rodzajów literackich, stejně jako výzkumu publikované

v americkém periodiku *Genre*). Právě zde se mimo jiné setkáváme s variantami genologického řešení, které tu Z. Pechal uvádí (napětí mezi možnostmi materiálu dšlem vytváranými tradicí a škálou individuálních proměn, tedy mezi invariantem a variantními realizacemi - s. 36). V různých genologických koncepcích se toto napětí nazývá podle genetiky "genotyp" a "fenotyp" (Skwarczyńska) nebo "dominanta" a "periferie", "dominantní a variabilní prvek" apod.; specifické členění zavádí skotský genolog Alastair Fowler v knize *Kinds of Literature* (1982) a ovšem také Gennadij Pospělov a Lidija Černěcová v knihách, které zaujaly v 70. a 80. letech. Pechalova solidní sonda implicitně upozornila na to, že by se ve zkoumání žánrové "fyziologie" (netoliko "anatomie") mělo pokročit: nemělo by se přitom zcela odsouvat - nehledě na jeho dobovou omezenost - ani řešení Brunetiérovo.

Příkladem studentského bádání je ruské resumé diplomové práce Michaely Cyprové o významu expozice u Dostojevského metodologicky inspirované výzkumy Bachtinovými.

Z oddílu jazykovědy a metodiky vyniká studie Heleny Flídrové o jazykových charakteristikách skupinové komunikace, která vychází z komunikační a pragmatické lingvistiky; mluvené ruštiny se také dovolává sonda Zdeňky Vychodilové (*K jedné oblasti neexplicitního syntaktického vyjadřování v ruštině a češtině*), zatímco Eva Vysloužilová zkoumá z lingvodidaktického zorného úhlu otázku pedagogické komunikace. Zajímavý srovnávací materiál snáší Ljudmila Stěpanovová ve stati o frazeologických jednotkách s vlastními jmény antického pú-

vodu (typu Pyrrhovo vítězství, Prokrustovo lože, Ariadnina nit aj.). Novinářského jazyka se týká stat' Jeleny Nikolajevové, která způsoby transformace frazeologismů v novínových titulcích dělí do šesti skupin (rozšíření struktury komponentu, záměna jednotlivých komponentů frazeologismů, změna jejich syntaktické struktury, distanční pozice komponentů, kontaminace, tvoření příležitostných frazeologických derivátů). Netradiční podoby tradičního přísloví a modality zkoumají práce J. I. Seliverstovové a Marii Čirikovové. Lingvisticko-didaktický oddíl ročenky je dynamičtější než literárněvědný v tom smyslu, že sleduje současné modernizační a inovační trendy (mluvená ruština a její transformace v nové společenské realitě).

Recenzní rubrika ročenky mívá tradičně vyhraněné zaměření (Kostřicova recenze Červeňáková Zázračna literatury, Zahradkuv komentář ke knize *Russkaja literatura v zarubežnych issledovanijach*, zejména k části, kterou napsala Alla Zločevskaja: spíše než chybějící sborníky bych zdůraznil to, že Zločevskaja přesně postihla skutečný badatelský význam jednotlivých knih; Žváčkovy informace týkající se konference o Marině Cvetajevové a svazku *Translatologica Pragensia IV*, Anderšova recenze prvního svazku ukrajinsko-českého slovníku, Pechalova recenze knihy Ivana Tolstého, vnuka Alexeje Tolstého a bratra prozaičky Tat'jany Tolsté, o ruské emigraci).

Svazek prezentuje olomouckou rusistiku jako badatelský celek s osobitými orientacemi, s personálními a vědeckými spoji a s více či méně vyhraněným viděním literárněvědných, lingvistických a didaktických problémových okruhů.

Ivo Pospíšil